

УДК 37.014.12

Багатко А. С.

*студентка 1 курсу ННІП
(Національний університет водного господарства та
природокористування)*

Якимчук М. Ю.

*к.пед.н., доцент кафедри спеціальних юридичних дисциплін
(Національний університет водного господарства та
природокористування)*

Бачук В. Б.

*директор юридичної клініки ННІП
(Національний університет водного господарства та
природокористування)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У різних видах суспільного, соціального, духовного, економічного простору відбуваються трансформаційні процеси, які на порядок денний ставлять питання про адаптацію освітнього процесу на розвиток особистості. Абсолютно аналогічне твердження можна і прийняти для практикуючих юристів, зокрема і студентів-правників. Для того, щоб юрист був конкурентоспроможним в умовах сучасного середовища, йому необхідно розвивати пізнавальні, комунікаційні цінності розуміння сенсів

© Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б., 2020

© Національний університет «Острозька академія», 2020

-
- Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.*

майбутньої професії, що як зрозуміло, і буде визначати якість його освіти [2].

Метою нашого є дослідження особливостей розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів.

Дослідження проблем комунікативної компетентності майбутніх юристів займалося багато науковців, а саме: В. Гришко, І. Зошій. О. Калита, А. Кочубей, М. Ценко, О. Юхимець, та інші.

Цікавим для нашої роботи є дослідження І. Беха, який визначає поняття «комунікативна компетентність» як сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів та ін. [1].

Ю. Жукова вважає, що комунікативна компетентність – це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, певна сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування, передбачають уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування [3].

На думку О. Юхимець, комунікативна компетентність майбутніх правознавців – це інтегративні професійно обумовлені і особистісно-значущі цінності, знання, уміння і якості правознавців, які забезпечують ефективну взаємодію у професійній діяльності та найбільш повну самореалізацію в ній [7].

С. Зайцева зазначає, що комунікативна компетентність – це здатність до співпраці з іншими людьми, знання психології й етики, точне сприйняття іншого [4].

Погоджуємося з думкою Г. Яворської, що комунікація у професійному спілкуванні юриста як вплив і інформація є інструментом

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

управління поведінкою громадянина (або групи громадян) у відповідності до вимог Закону [10].

О. Калита, досліджуючи комунікативну компетентність майбутнього юриста, визначає, що це інтегральне особистісне утворення, що забезпечує ефективність здійснення комунікації в системі професійних відносин та передбачає усвідомлене розуміння цінності професійної комунікації для діяльності юриста, опанування культурою й технологіями комунікацій, вербальними, невербальними засобами для збагачення комунікацій, оновлення власного комунікативного досвіду [5].

Узагальнивши погляди науковців щодо визначення поняття «комунікативна компетентність майбутніх юристів», уточнимо його як особистісне утворення студента, яке характеризується високим рівнем професійного мовлення, загальною правничою спрямованістю й високими досягненнями в юриспруденції.

Аналіз наукових досліджень дає змогу уточнити поняття комунікативні властивості, які використовуються для того, щоб сприяти успішному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації майбутніми юристами у своїй практичній діяльності.

Зауважимо, що розвиток комунікативних компетентностей здобувачів вищої освіти, зокрема спеціальності право, відбувається безпосередньо під час навчально-виховного процесу.

Цікавим для нашого дослідження є думка О. Юхимець, яка зазначає, що під час формування комунікативної компетенції майбутніх правознавців, варто враховувати інтегративний характер цієї базової компетентності, що відповідає сутності поняття; створення інтеграційного освітнього середовища, поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання (з наданням пріоритету проектним, інтерактивним та

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

інформативним); збільшення ролі самостійної роботи (формування умінь працювати з різними видами наукової та правової літератури, самостійно здобувати інформацію), використання мультимедійних та інших технічних засобів з різнобічними завданнями ситуативного характеру; застосування рольових та ділових ігор; використання ситуативних задач та кейс-методу, взаємопов'язане формування умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності; надання переваги комплексній роботі з правовими джерелами та документами різних типів і стилів мовлення як дидактичному матеріалу під час проведення практичних занять, а також проходження практики у навчально-наукових лабораторіях та проведення тренінгів у спеціалізованих тренінг-аудиторіях [8].

В. Соколова, займаючись питаннями культури спілкування та культури мови майбутніх юристів звертає увагу на те, що головною умовою оволодіння культурою комунікативного спілкування можна вважати цілеспрямоване виховання оцінювального ставлення до висловлювання [7].

На нашу думку, для ефективного розвитку комунікативної компетентності майбутніх юристів потрібно більше уваги приділити формам організації навчання. Наприклад, для студентів-правників цікавими не лише у плані практичної складової, а й набутті професійних комунікативних навичок є заняття в юридичній клініці. Зазначимо, що відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року юридичні клініки мають функціонувати в усіх вишах, що навчають праву.

Зауважимо, що в Навчально-науковому інституті права Національного університету водного господарства та природокористування працює юридична клініка як окремий структурний підрозділ, де майбутні юристи

-
- Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

набувають навички практичної підготовки шляхом надання безкоштовної юридичної допомоги та здійснення правової просвіти населення, що і сприяє формуванню професійних комунікативних компетентностей. Ключовим моментом є те, що студенти-правники набувають практичні навички через консультивання клієнтів юридичної клініки, оскільки вони під наглядом та за допомогою практикуючих адвокатів та медіаторів, надають усні та письмові юридичні консультації, а також готують процесуальні документи. Клініцисти мають змогу активно спостерігати за роботою юриста від моменту звернення клієнта за консультацією до ухвалення судом остаточного рішення у справі та його виконання. Діяльність адвокатів в юридичній клініці забезпечує таку складову юридичної освіти, як набуття практичних навичок необхідних у роботі фахівця. Як наслідок – після отримання диплому про здобуття юридичної освіти такі випускники готові до самостійної практичної діяльності.

Якість цих послуг забезпечується контролем не лише з боку кураторів-викладачів (групи адвокатів і групи медіаторів), а й у відповідності до стандартів національних асоціацій юридичних клінік.

Цікавим для нашого дослідження є наукові погляди Г.Яворської, що робота в юридичній клініці сприяє розвитку та формуванню комунікативної компетентності через:

- постійне спілкування з відвідувачами;
- навчальної – через удосконалення теоретичних знань у зв'язку з опрацюванням нормативно-правової літератури та посиленням практичної діяльності;
- інформаційної – через постійну роботу з різною інформацією, комп'ютерними інформаційними базами даних (ЛігаЗакон, IPlex);
- соціальної – через вироблення власної соціальної позиції;

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

- етичної – через прояв моральної та професійної культури [9].

Беззаперечним є той факт, що студенти-клініцисти під час навчального процесу частіше демонструють високий рівень комунікації, а саме: розвинуте конкретне й абстрактне мислення, мовне чуття, вміння добирати синоніми (уникати тавтології), дотримуватися мовного змісту відповідно до тематики, володіють юридичною термінологією, зокрема і лексикою, вміють налагодити зв'язок з клієнтом, чітко вибудовують комунікативні цілі та розуміють їх цінність тощо.

На нашу думку, формуванню професійної комунікативної компетентності майбутніх юристів сприяло б створення спецкурсу з навчальної дисципліни «Юридична клініка». Метою якого є всебічний розвиток особистості, виховання високих моральних якостей, розвиток комунікативних компетентностей, формування самостійного вільного суспільного вибору, а також правової культури. Пріоритетним для навчання є підвищення рівня професійних знань студентів, а також вдосконалення процесу навчання та адаптація до умов, які постійно змінюються. Зауважимо, що під час вивчення дисципліни майбутні юристи будуть ознайомлюватися з алгоритмом роботи адвоката та практично зможуть взяти участь у наданні правничої допомоги громадянам. На нашу думку, навчальна дисципліна «Юридична клініка» не тільки формуватиме юридичні здібності студентів-правників, а й розвиватиме їхні комунікативні компетентності.

Сьогодні ця дисципліна є однією з провідних у західних освітніх програмах, що стосуються юриспруденції, адже це повністю відповідає вимогам сьогодення. На думку В.Молдован В., Р.Кацавець курс «Юридична клініка» сприяє розвитку навичок спілкування, аналізу

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

інформації, методам психології, що необхідні в повсякденній роботі юриста – професіонала [6, с.88].

Отже, проблема особливостей розвитку комунікативних компетентностей є актуальною у зв'язку з трансформацією сучасного світу та професійних вимог до будь-яких професій, зокрема і юристів. Перспектива подальшого дослідження може бути спрямована на удосконалення методики розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів у процесі вивчення інтегративних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: навч.-метод. Посібник. К. : ІЗМН, 1998. 107 с.
2. Бовдир О.Б. Комунікативна компетентність студентів юридичних спеціально спеціальностей: зміст та структура. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2015. Вип. 135. С. 61–63.
3. Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растянииков П. В. Диагностика и развитие компетентности в общении. М., 1990. 128 с.
4. Зайцева С.Е. Факторы формирования профессиональной коммуникативной компетентности в структуре учебно-воспитательного процесса вузам. URL : www.sworld.com.ua/simpoz2/54.pdf
5. Калита О.П. Мова як раціональна дія в системі формування комунікативної компетентності юриста. URL: <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>.
6. Молдован В.В., Кацавец Р. С. Юридична клініка: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.
7. Соколова В.В. Культура речи и культура общения. М., 1995. 158с.

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

8. Юхимець О.І. Інтегративний зміст комунікативної компетентності майбутніх правознавців. Journal «ScienceRise: PedagogicalEducation».2017. №11 (19).С. 44-48.

9. Яворська Г.Х. Методика формування базових компетентностей майбутніх правознавців. Наука і освіта. 2016. №4. С. 84-89.

10. Яворська Г.Х., Трегубенко Т.В. Професійна компетентність майбутніх дільничних інспекторів міліції: монографія. О.: Букаєв В.В. [вид.], 2012. 140 с

Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б.

Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів

У статті досліджено проблему розвитку комунікативних компетентностей студентів-правників. Уточнено понятті «комунікативна компетентність майбутнього юриста» як особистісне утворення студента, яке характеризується високим рівнем професійного мовлення, загальною правничою спрямованістю й високими досягненнями в юриспруденції. Зокрема зазначено, що для ефективного розвитку комунікативної компетентності майбутніх юристів потрібно більше уваги приділити формам організації навчання. У статті наведено приклад формування комунікативних навичок під час занять в юридичній клініці. Зокрема авторами запропоновано, що доцільно запровадити вибіркового курсу «Юридична клініка», метою якого є всебічний розвиток особистості, виховання високих моральних якостей, розвиток комунікативних компетентностей, формування самостійного вільного суспільного вибору, а також правової культури. Пріоритетним для навчання є підвищення рівня

▪ Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

професійних знань студентів, а також вдосконалення процесу навчання та адаптація до умов, які постійно змінюються.

Ключові слова: професійні компетентності, комунікативні компетентності, юридична клініка, студенти-клініцисти, навички спілкування, юридична лексика.

Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б.

Особенности развития коммуникативных компетенций будущих юристов

В статье исследована проблема развития коммуникативных компетенций студентов-юристов. Уточнение понятия «коммуникативная компетентность будущего юриста» как личностное образование студента, которое характеризуется высоким уровнем профессиональной речи, общего права направленности и высокими достижениями в юриспруденции. В частности отмечено, что для эффективного развития коммуникативной компетентности будущих юристов нужно больше внимания уделить формам организации обучения. В статье приведен пример формирования коммуникативных навыков во время занятий в юридической клинике. В частности авторами предложено, что целесообразно ввести выборочный курс «Юридическая клиника», целью которого является всестороннее развитие личности, воспитание высоких моральных качеств, развитие коммуникативных компетенций, формирование самостоятельного свободного общественного выбора, а также правовой культуры. Приоритетным для обучения является повышение уровня профессиональных знаний студентов, а также совершенствования процесса обучения и адаптация к условиям, которые постоянно меняются.

-
- Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.

Ключевые слова: профессиональные компетентности, коммуникативные компетентности, юридическая клиника, студенты-клиницисты, навыки общения, юридическая лексика.

Bogatko A. S., Yakymchuk M. Yu., Bachuk V. B.

Features of development of communicative competencies of future lawyers

The problem of development of communicative competences of law students is investigated in the article. The terms “communicative competence of the future lawyer” have been clarified as a student's personal education, which is characterized by a high level of professional broadcasting, general legal orientation and high achievements in jurisprudence. In particular, it is noted that for the effective development of communicative competence of future lawyers, more attention should be paid to forms of training organization. The article gives an example of forming communication skills during classes in a law clinic. In particular, the authors suggested that it is advisable to introduce a selective course "Legal Clinic", which aims at comprehensive development of personality, education of high moral qualities, the development of communicative competences, the formation of independent free public choice, as well as legal culture. Increasing students' professional knowledge, as well as improving the learning process and adapting to changing conditions, are a priority for education.

Key words: professional competencies, communicative competencies, law clinic, clinical students, communication skills, legal vocabulary.

-
- Багатко А. С., Якимчук М. Ю., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2020. № 1(21) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n1/20baskmy.pdf>.